

Xan Inaatel Pol laa sin no Galeisia

¹ Iaa, Pol, xan aposal Karisito. A xap xaa inaman gomsaa di na axilangi iaa ngali iaa ba tsap aposal, ma a xap xa taamat na tulen iaa bulu. Oro, iaa adi abala tinaxaa ina aposal sin Iesu Karisito ma sin Moroaa iwaa xida Mom, iwaa ta atapaasi ia nan minet.

² Biaabi, iaa mii nugu no taamat lalon Karisito, giem atalaa abala laa sin gim, xan no mate-naanua Moroaa tia Galeisia.

³ Iaa atsuraa ngali amiimiilam ma malina na xaalame sin gim, biaa ta xaal sin Moroaa, iwaa xida Mom ma xida Orong Iesu Karisito.

⁴ A tali ia tsaa ngali xida no namaang tsaxa, ga gii mulangen gita sin abala ul tsaxa atalaa, amusili xan sirsir xida Moroaa iwaa xida Mom.

⁵ Sin ia mu, biaa minaalam laaliu ma laaliu. Aso.

A xap xaa inesaait mamainaang xaatsap

⁶ Iaa suk tunga buxa sin sa, gim se es isagaa poroklii iwaa ta ilei gim, taman abia amiimiilam ta xaal sin Karisito, o gim ga putsi laa sin biexa inesaait mamainaang xaatsap,

⁷ biaa ta xap inesaait mamainaang so. Iaa paare weatalaa amuina, biexaa inaman di se atangtangabaai gim, ma di se puxis atsaxati inesaait mamainaang ina Karisito.

⁸ Oro, nawe xa ina giem o xa angelo in balangan git na baais taman xa inesaait xaatsap, ngen abia

giem tii baais taman laa sin gim, Moroaa naba suk xororaa atsaxati ia laaliu.

⁹ Malen abia giem tii setauan paare, o talaawaa, iaa sebula paare nawe xa a baais taman xa inesaait xaatsap ngen abia gim ta se adi, Moroaa naba suk xororaa atsaxati ia laaliu.

¹⁰ Oro iaa xap xonon ngali atatoni no inaman. Iaa saan ngali atatoni Moroaa, oro, u sorowe iaa we ina atatoni no inaman? Nawe iaa se xosaraa abia, iaa ba xap tsap xan untutule Karisito.

Moroaa a ilei Pol

¹¹ Nugu no taamat lalon Karisito iaa saan ngali gim na atii balawaa inesaait mamainaang iaa tii baais taman, a xap inaatalem taamat mu ta atsapngen.

¹² Iaa xap adi mu sin xa taamat gomsaa, o xa taamat tii asingan iaa taman, a xap, oro Iesu Karisito tii asen sin iaa.

¹³ Gim tii se alongmen nugu mat sen tino malen xadi namaang no Judaia. Iaa tii suk xaa tsaalen xan matenaanua Moroaa ma iaa tii ga xonon ngali xosor atsoti. *

¹⁴ Iaa tii suk rom leng buxa ngen biexaal ina no turan iaa sin nagiem nan ul lalon nagiem lotu no Judaia, ma iaa tii suk atik axaautsi nagiem no namaang no Judaia. Iaa tii suk amil puaa axaautsi xadi no asasing nagiem no iaaiaa. *

¹⁵ Oro Moroaa tii inten tsaxali iaa lalon xan namaang axaau setauan tsaa sin di tii xap mager taxaana iaa. Tii ga ilei tsaali iaa sin xan amiimi-ilam. *

* **1:13 1:13** Apo 8:3; 22:4-5; 26:9-11   * **1:14 1:14** Apo 22:3

* **1:15 1:15** Apo 9:3-6; 22:6-10; 26:13-18

16 Ma Moroaa ga suk taton ngali asen xan Tsi sin iaa, ngalibi iaa ba pupua ngali baais watwat taman ia labatina abia no Gentail. Iaa tii xap adi abala sinaae sin xaa inaman.

17 Biaa bula, iaa tii xap laa lapalaa Jerusalem ngali lasi abia di, di tii no aposal setauan ngen iaa, oro iaa tii laa isagaa Arabia mil maaba iaa tii ga sebula mula xaalam Damaaskas.

18 Tii se tuul no miet tii se xap o iaa tii ga xaale lapalaa Jerusalem ngali laa lasi Pita,* ngali gelu ba etirikngen gelulu. Ma iaa tii ga manman mii, sin sangaul axuuk ma laa lima ina no leng.◊

19 Iaa tii xap lasi xa ina abia no Aposal, oro iaa tii lasi mu Jeims, iwaa turamasen Orong.

20 Laamuaan no matan Moroaa iaa puris weatalaa, no mat maarang iaa ta atatala no laa sin gim a xap no inaabaa.

21 Oro mil iaa ga laa lalon no inaman laba ta lua Siria ma Silisia.

22 Ma xan no matenaanua Moroaa tia Judaia, di tii taltaalnge sin Karisito, di tii xap atii iaa.

23 Di tii alongmen inesaait we, iwaa taamat tii setauan xaa tsaalen gita, talaawaa a se babaais taman tinaalnge, biaa tii ben we na xosor atsoti.

24 Ma di tii ga pa'ii Moroaa ngali iaa.

2

No aposal di tii uk bal mii Pol

* **1:18 1:18** Pita - Biexa iesan Sepas.   ◊ **1:18 1:18** Apo 9:26-30

¹ Mulina sangaul axuuk ma ga laa et ina miet, iaa sebula xaale lapalaa Jerusalem mii Banabaas, ma iaa ga giwaa bula Taitus.[◊]

² Iaa tii laa amusili abia luluba ma iaa ga alengi laamuaan di taman abia inesaait mamainaang, biaa iaa tii baais labatina no Gentail. Oro iaa tii xosor axuina abala mii biaa no lalaamua, amuina iaa tii mataa we nugu etsil naba soro maara gomsaa.

³ Ma ga so malen Taitus iwaa ta tsomi iaa, ia Gentail, di tii ga xap atuaai ia ngali na xasau.

⁴ Balawaa maarang tii tsap amuina biexaa no taamat ababaa, di tii tsiga xuxii amusili giem, ngalibi di ba matngen nagiem leiwaa, biaa giem ta adi lalon Iesu Karisito, ngalibi di ba xosaraa giem malen no untutule sebula sin xan lo Moses.

⁵ Oro, giem tii xap sirawaa adokdoki so xadi no adodo ngalibi biaa soina ina inesaait mamainaang naba manman mii gim.

⁶ Ma sin abia no lalaamua di tii adodo aloti di, di no sen mat laxen taamat. Di xap mat xaatsap lalon no mataaga. Moroaa a xap ininte sin xida no namaang ina pakpak. Biaa no inaman di tii xap paare taman xaa papaare papan nugu no totore.

⁷ Oro Moroaa tii taalnge tali abala inatalil sin iaa ngali baais taman inesaait mamainaang sin no Gentail, malen mu Pita tii xaa baais sin no Judaia.

⁸ Moroaa, iwaa tii taxaa sin xan inatalil Pita iwaa xadi aposal no Judaia, iwaa mu uk Moroaa tii taxaa sin nugu inatalil malen xadi aposal no Gentail.

[◊] 2:1 2:1 Apo 11:30; 15:2

⁹ No inaman di adodo ngali di na tali mangmangle sin Jeims, Pita ma Jon. Detuu giwaa iaa ma Banabaas malen xadi no taamat so ngali taxaa mii di. Amuina di tii xilalaa biaa amiimiilam Moroaa tii tali sin iaa. Detuu siir ngali gelu ba laa sin no Gentail o di, di ba laa sin no inaman Judaia.

¹⁰ Detuu ningi gelulu ngali adodomi no muunwas. Biaa mu maarang iaa tii suk saan buxa ngali xosaraa.

Pol atutiki xan mamaet Pita

¹¹ Biaa Pita tii xaalame Antiok, iaa tii ga til laamuaan, ma iaa ga asaait banbanti ia, amuina tii xosaraa namaang tsaxa.

¹² Setauan tsaa biexaa untaltaalnge in Judaia di tii xaal sangan Jeims, Pita tii xaa angangen etudim mii no Gentail. Oro biaa di tii xaalame, Pita a sebula mula ma man palaaen abia no Gentail. Amuina a mataa sin abia no inaman di ta xaal sangan Jeims di ta til watwat sin xadi namaang ina xasau.

¹³ Biexaa Jiu, di tii tsomi ia, sin xan no namaang ina inaabaa, ma sin abia a xosaraa Banabaas tii ga sebula laa palaaen sal.

¹⁴ Biaa iaa tii lasi we, di tii xap amusili sal ina totore so ina inesaait mamainaang, iaa ga asaaiti Pita papan no matan di se araraa, iaa ga we, "Pita iu Judaia, oro u manman malen no Gentail, u xap manman malen xa Jiu. Asen parawe ma u ga atuaai no Gentail ngali amusili xadi namaang no Jiu."

Tinaalnge mu sin Iesu u ba tsap taamat tutiik

15 “Di taxaana giem no Jiu ma a xap giem no Gentail, biaa no untsaxa.

16 Gim atii we, xa taamat a xap tsap tutiik lalon no matan Moroaa sin amumusili xan no lo Moses oro sin tinaalnge mu sin Iesu Karisito. Ma gim bula, gim na aturungi nagim tinaalnge sin Iesu Karisito ngali gim ba tsap tutiik laamuaan Moroaa taman tinaalnge sin Karisito. Gim ba xap tsap tutiik sin amumusili lo, malen mu, gim se taalnge amuina a xap xa na tsap tutiik lalon no matan Moroaa nawe amusili lo.

17 “Gita tsatsel ngali tsap tutiik lalon no matan Moroaa, amuina gita se man lalon Karisito. Oro nawe naba tsap lengleng we gita tsaa no inaman tsaxa, biaabi, gita ba we Karisito a laamuangen gita ngali xosaraa namaang tsaxa? Asuk xap, naba xap weaatia.

18 Nawe iaa xosor mulangena no namaang biaa iaa tii xosor atsoti no, iaa asen iaa tsaa malen iaa unlaklaxezi lo.

19 Xan no lo Moses atutali iaa we, iaa na suk met, biaabi iaa ga met sin watwat ina abia no lo, ngalibi iaa ba soro tino ngali Moroaa.

20 Iaa tii se ilua papan tongol mii Karisito. Ma a xap bula iaa tsaa iaa tino, a xap, oro iwaa Karisito a tino lologo. Balawaa tino iaa tii manman sin abala pakpak, iaa manman taman tinaalnge sin xan tsi Moroaa, iwaa tii titii iaa, tii ga tali ia tsaa ngali iaa.

21 Iaa xap aturunglii xan amiimiilam Moroaa, amuina nawe namaang tutiik naba tsap sin amusili lo, naba malen Karisito a met gomsaa mu.”

3*Tinaalnge o amusili lo*

¹ Ai, gim no Galeisia gim no tangtangabaa so, a malen xa a se lii xa makmaxar tsaxa papan gim! No totore ina xan minet Iesu Karisito papan tongol, tii se tsap nan waa lalon no matan gim.

² Maarang mu ta xuuk, iaa ta saan ngali atii na xaal sin gim, aweatalaa, Nantanuaan Moroaa tii tsigaii gim ngali sa, ngali amumusili xan no lo Moses o, sin gim ta taltaalnge sin senaara gim ta longmien?

³ Gim no tangtangabaa so taa? Gim se atiltsoli nagim tino uul mii Nantanuaan Moroaa, asen parawe gim ta we gim na araraai nagim tino taman nagim no watwat tsaa?

⁴ Balawaa no mamaet ta tsaptsap sin gim atsap gomsaa no, ngaa? A xap, iaa adodo we a xap tsap gomsaa no.

⁵ Asen parawe o Moroaa tii ga tali Nantanua iwaa tii atsapngen no axixila xoror labatina gim. Tii tali ngali gim tii amil puua abia lo? O amuina sin gim tii taltaalnge sin abia inesaait mamainaang gim tii longmien?

⁶ Aweaatia bula sin Abaram. Xan inaatel Moroaa tii paare weatalaa, “*Abaram tii taalnge sin Moroaa ma Moroaa tii ga saansili xan tinaalnge Abaram, malen tii suk tutiik.*”[☆]

⁷ Biaabi gim na leng axaau malen biaa di, di tii se adi tinaalnge so, di xan no tsi so Abaram.

⁸ Inaatel Pat tii se paare tsaa ti laamua weatalaa, Moroaa naba atutiki no Gentail ngali di na

---

[☆] **3:6 3:6** Til 15:6

tutiik sin tinaalnge lalon Karisito. Ma biaa xan inesaait axaaau Abaram di tii se baais taman no weaatalaa, “*No inaman labalaba araraa iaa ba atubudaani amuina sin iu.*”[☆]

⁹ Lowas, biaa no inaman di ta ie tinaalnge, di se adi tubudaan malen Abaram iwaa untinaalnge.

¹⁰ No inaman araraa di ta adodo watwat ngali amumusili xan no lo Moses, di tii man paina xoror tsaxa. Amuina xan inaatel a paare weaatala, “*No sa di tii xap tigiri amusili no namaang araraa di tii atalaa lalon Buk ina Lo, xoror tsaxa a manman papan di araraa.*”[☆]

¹¹ Asuk xap xa na tsap tutiik lalon no matan Moroaa sin amumusili lo amuina, “*no inaman tutiik di ba tino mu sin tinaalnge.*”[☆]

¹² Biaabi lo a xap axoxos papan tinaalnge. “*Oro biaa di, di ta saan ngali amusili lo, di na suk amil axaautsi abia no lo.*”[☆]

¹³ Karisito tii gii mulangenai gita, sin xoror tsaxa ina lo. Sal ngali atutiki abia, ia tsaa atsaxeи xida no mamaxet. Inaatel a paare weaatala, “*Tsaxa a laa sin no saa taamat di tii ataxiwaa di papan ie tiltil.*”[☆]

¹⁴ Biaabi Iesu Karisito tii ga weaatia bulu, ngali Moroaa naba tabali no Gentail taman abia tubudaan Moroaa tii tabali Abaram taman, ma gita bulu biaa gita tii taltaalnge, gita tii se adi iwaa Nantanuaan Moroaa tii se xubu tali sin gita.

Lo ma xuxubu

¹⁵ Nugu no taamat iaa ba tore puapua taman xida no mat namaang weaatalaa, a xap xa na

---

^{☆ 3:8 3:8} Til 12:3; 18:18; 22:18   ^{☆ 3:10 3:10} Dut 27:26   ^{☆ 3:11 3:11} Aba 2:4   ^{☆ 3:12 3:12} Lew 18:5   ^{☆ 3:13 3:13} Dut 21:23

pupua ngali puxislii o paare papan xa xuxubu no inaman di tii se siir taman ma di tii ga se atsapngen.

¹⁶ Moroaa tii tali no xuxubu sin Abaram ma xan no utmilmil. Biaa inaatel a xap paare we, “a laa sin num no utmilmil,” muina a we, no daan inaman. Oro, balawaa totore a paare laa sin taamat ta xuuk mu, biaa ta we, “num utmilmil,” muina abia, aweatalaa, axuuk taamat mu, iwaai Iesu Karisito.

¹⁷ Muina nugu papaare abala, Moroaa tii xosaraa xuxubu mii Abaram setauan o mulina 430 ina miet, tii ga tali lo sin Moses, a xap saali abia xuxubu, oro Moroaa tii se sirawaa Abaram taman. Biaabi lo a xap pupua ngali saali biaa xuxubu Moroaa tii se xubatsi.

¹⁸ Nawe biaa no tapkina atsap paina lo, naba se xap bula xaka watwat abia xuxubu, oro Moroaa sin xan amiimiilam tii taal gomsaai abia no tinabel sin Abaram amuina tii xosaraa abia xuxubu.

¹⁹ Xan sen tinaxaa abala lo? Tii tsap no amuina ngali asen no namaang tsaxa, til sin xan utmilmil Abaram naba tsap. Biaa xuxubu naba tsap sin iwaai utmilmil Moroaa tii se axilangi. Moroaa ga tulen no angelo taman lo ngali tali sin Moses, o Moses tii ga tali laa sin no inaman, malen unmalina lolobet ina Moroaa ma no inaman.

²⁰ Iwaai unmalina lolobet na suk xonon ngali atatoni biaa lo taamat ta til lolobet ina delulu. Oro, Moroaa axuuk mu ma a ie watwat ngali xosaraa no maarang ia xasinge, ma naba xap saan ngali xa unmalina lolobet.

²¹ Biaabi, balawaa xan no lo Moses, a epuske mii xan xuxubu Moroaa ta? Asuk xap! Oro nawe

Moroaa a tali xan no lo biaa ta pupua ngali tali tino laaliu, biaabi Moroaa nii se lasi malen di tutiik sin di ta amusili biaa no lo.

²² Oro, Inaatel Pat asaait leng weaatala, xolkol-moxo ina inaman araraa, atsap xaus ina na-maang tsaxa. Ngalibi Moroaa naba tali sin abia di, di tii taalnge sin Iesu Karisito, ma no maarang tii se xubu tali sin di. Ma naba tali weaatiia amuina di tii taltaalnge.

²³ Ti sin balawaa tinaalnge tii tsap, no lo tii ros ariiti gita ma ga tilkaali gita le pupua sin tinaalnge tii se le tsap lengleng.

²⁴ Biaabi balawaa no lo, tii tilaamamil mu sin gita, ga laamungen gita laa sangan Karisito, ngalibi Moroaa naba lasi malen gita tsap tutiik sin tinaalnge.

²⁵ Talaawaa tinaalnge tii se xaalamé ma gita tii se xap buła man paina xan tilaamamil lo.

Xan no tsi Moroaa

²⁶ Gim araraa xan no tsi Moroaa amuina gim tii ie tinaalnge sin Iesu Karisito.

²⁷ Ma gim araraa gim tii se axaxadaan lalon Karisito, ma gim tii se tsap xuuk lalon ia, a malen gim tii se rusarusa tsaa taman Karisito.

²⁸ Lalon Iesu Karisito, gim xuuk araraa, a xap xa Jiu o xa Gentail, a xap xa untutule o xa leiwa, a xap xa taamat o xa aina.

²⁹ Nawe gim xan no inaman Karisito, biaa gim xan no utmilmil Abaram ma gim ba tapkina no tinabel Moroaa tii se xubu tali.

4

¹ Sen maarang iaa ta wena paatina aweaataala; nawe iwaa tsi adokdok tsaa, iwaa tsi naba tapkina abia xan no mat maarang sin xan mom milmaaba. Oro, talaawaa ta dokdok, a malen xa untutule.

² Iwaa tsi dokdok a manman tsaa paina xan tilaamamil abia di, di ta tilaamamil sin ngali lolong amusili di, til sin leng xan mom naba ta xap xosaraa ia malen a xap untutule bula.

³ Ma gita bula, biaa gita tii dokdok gita malen tsixi dokdok, gita tii lolong amumusili no matlaxen namaang ina abala xolkolmoxo malen no untutule.

⁴ Oro biaa leng so a se tsap mii xan adodo Moroaa ga tulen xan tsi, ma aina tii ga taxaana paina xan watwat xan no lo Moses.

⁵ Ma ga gii tsaxali abia di paina lo. Ngalibi Moroaa naba xosaraa gita xan no tsi so.

⁶ Gim se xan no tsi Moroaa, biaabi Moroaa ga tulen Nantanuaan xan Tsi laa lalon xida no butsa, ma talaawaa gim ga pupua ngali ilei Moroaa malen nagim xos so ma gim ga we, “O Mom, nugu Mom.”

⁷ Biaabi, gim xap no untutule bula, gim se xan no tsi Moroaa, biaa no tinabel araraa biaa xan no Moroaa, gim se adi abia xuxubu malen gim ba se tapkina no.

Xan xariin adodo Pol ngali no Galeisia

⁸ Ti laamua sin gim tii xap mager atii Moroaa, gim tii no untutule sin no matlaxen inaabaa ina orong, di ta xap no orong so.

9 Talaawaa gim se atii Moroaa, iaa ba paare weaatalaa, Moroaa tsaa a se atii gim, o ngalisa gim ta sebula mula laa sin abia no matlaxen lo dokdok ina abala xolkolmoxo ta xap watwat no? Gim saan ngali tsap no untutule sin no lo araraa sebula?

10 Gim xaa adodo aloti xadi no xaraxin leng no Judaia ma no uleng, ma no leng ina no luxaal ma no miet.

11 Iaa suk mataa malen biaa nugu no tinaxaa iaa ta xosaraa lolobet ina gim, a se laa maarang gomsaa no.

12 Iaa ningi gim, nugu no taamat lalon Karisito, gim na tsap malen iaa, amuina iaa tii malen mu gim. Gim tii xap xosaraa xaa namaang na tsaxa susugu.

13 Ma gim se leng we iaa tii maramase sin nugu nanaaxuuk ina babaais taman inesaait mainaang laa sin gim.

14 Ma ga so, biaa nugu maramase tii tali xonkonon sin gim, ma gim tii xap ngutsulen iaa ma gim tii xap taaltalu sin iaa. Oro, gim tii suei iaa taman tataton malen iaa tii xa ina xan no angelo so Moroaa o Iesu Karisito.

15 Ti gim tii suk xaa taton! Inaabi se abia nagim no tataton? Iaa suk paare leng ngali tiltsomi nugu minet, gim nii se luapelii no xeltsen matan gim, ma gim na tali no sin iaa, nawe nii pupua.

16 O talaawaa iaa se tsap nagim matenkorot amuina iaa tii papaare taman soina?

17 Biexaal ina xida no taamat ababaa, di xonon ngali adaani gim laa sangan di taman xaraxin watwat. Oro biaa di, di ta atalem weaatia, di xosaraa namaang tsaxa. Di saan ngali tilbanti

gim sin amusili giem ngalibi gim ba suk amusili di.

¹⁸ Ma na axaau ngali xaal di na laamuangen gim taman watwat nawe di saan ngali tiltsomi so mii gim. Ma nawe iaa xap manman mii gim o xaal di saan ngali di na tiltsomi mii gim weaattia, lowas, biaa asuk axaau bula.

¹⁹ Nugu no xos! Iaa sebula saaen xaraxin sosong ngali gim, malen aina ta taxaa tsi, ma iaa ba tigiri saaen tsaa, til sin Karisito naba ta tsap lot lalon nagim tino.

²⁰ Iaa suk saan ngali iaa na manman mii gim talaawaa ma iaa nii xap saan ngali totore watwat sin gim weaatala. Oro iaa se lolbiir weaatala amuina iaa ba se xosaraa sa ngalibi naba axaau ngali gim?

Totore puapua ngali Aga ma Sera

²¹ Biexaal di asaaiti iaa we, gim saan ngali manman paina xan watwat lo. Gim leng sin no maarang xan lo Moses ta asaait taman? Iaa a xap adodo weaattia.

²² Inaatel a weaatala, xan no tsi Abaram alua. Axuuk untutule aina a taxaana o iexa, aina ta leiwaa a taxaana.

²³ Iwaa xan tsi Abaram sin aina untutule, atsap amusili xadi adodo no inaman mu, oro iwaa xan tsi aina leiwaa atsap amuina sin xan xuxubu Moroaa.

²⁴ Balawaa lo aina delulu no puapua ina no xuxubu ta lua. Axuuk ina xuxubu axaal papan Buk Sinai ma ga tali no tsi biaa di ba ta tsap no untutule. Iwaa aina, ilaa Aga.

25 Aga, a til axilangi Buk Sinai biaa ta manman Arabia ma ga malen Jerusalem in atalaa, amuina ia mii xan no tsi di manman paina lo ina namaang ina untutule.

26 Oro, biaa Jerusalem tade lapalaa asuk leiwaa, ma ia xida nagaa.

27 Inaatel Pat aweaatalaa:
 "U na taton, iu aina,
     u ta xap taktaxaa tsi;
 u na xuup lot taman resres,
     u ta xap saaen xa sosong ina taktaxaa tsi;
 amuina axuduxudu buxa xan no tsi aia aina xan
     maxis ta se papaalii
     ngen xan no tsi aia aina ta ie maxis."[☆]

28 Talaawaa, gim nugu no taamat, gim malen Aisak iwaa xan Sera. Gim xan no tsi Moroaa amuina tii se xubatsi weaatia.

29 Sin abia no leng, iwaa tsi Aga ta taxaana sin namaang ina pakpak, a xaa ngutsulen aia tsi Sera ta taxaana sin xan watwat Nantanua Pat. Talaawaa, biaa namaang a manman tsaa.

30 Oro Inaatel Pat asen paare we? "*Na saali aia aina untutule mii xan tsi, amuina xan tsi aina untutule naba suk xap exasen no tinabel biaa delu tii momtsoli mii xan tsi aina leiwaa.*"[☆]

31 Biaabi nugu no taamat, gita xap xan no tsi aina untutule, a xap, gita xan no tsi aina ta leiwaa.

5

Karisito a se aleiwaagita

1 Karisito a se luba aleiwaagita sin xan no lo Moses ngali gita ba leiwaa sin no xoror tsaxa ina

---

[☆] 4:27 4:27 Ais 54:1   [☆] 4:30 4:30 Til 21:10

lo. Biaabi, gim na suk til watwat atia ma gim nangaam papaalii no lo na rosriiti gim sebula.

² Gim na lolong! Iaa Pol, iaa paare sin gim weatalaa, gim nangaam papaalii xaal ngali di na axasauui gim amusili xan no lo Moses, amuina Karisito naba xap pupua ngali inten gim malen gim tutiik lalon no matan.

³ Gim na tilaamamil sin gim xuxuuk, nawe gim poroklii di ngali di ba axasauui gim ngali tsap tutiik lalon no matan Moroaa, gim na suk amusili araraai abia no lo.

⁴ Gim, biaa gim ta xonon ngali amumusili no lo, malen gim tsap tutiik lalon no matan Moroaa, biaa gim se atsiplii gim sin Karisito. Gim se xol palaaen abia amiimilam.

⁵ Oro taman tinaalnge gita liliis adamis lalon namaang tutiik ina Nantanua.

⁶ Amuina lalon Iesu Karisito nawe xa a xasau o a xap xasau, balawaa a xap tilbanti xida manman lalon Iesu Karisito. Maarang ta lot mu, tinaalnge lalon titii.

⁷ Gim lo solsol lalon abia etsil axaau. Saa ia tii tsigaii gim ma gim ga xap long amusili abia soina?

⁸ Biaa no mat adodo a xap xaal sin aia xa ta ilei gim.

⁹ Malen xa pu iis dokdok a pupua ngali apupuati abia palawa xiduul. Muina abala a we, xa pu asasing dokdok ta xap so a pupua ngali asing atsoti no daan inaman.

¹⁰ Iaa taalnge sin Orong malen gim ba xap longmien xadi xaa totore no inaman xaatsap. Oro iwaa xa ta xap amusili nugu no totore, Moroaa

naba tali iliil tsaxa sin aia xa tii atangtangabaaai
gim taman no mat totore ta xap so.

¹¹ Nugu no taamat, ne iaa babaais tsaa taman
xaskasau, ngalisa biaa gita no taamat, no un-
dadare di ta ngutsulen tsaa iaa? Nawe a weaatia,
nugu totore taman xan tongol Iesu naba xap teng
axaau mu sin xadi no lolong.

¹² Ma asen parawe sin abia di ta babaais ngali
axasaui biexaal, di tsaalen bula nagiem no tinaal-
nge. Ma ne di adodo we biaa namaang ina xasau
axaautsi di, amale di na xap axasaui xa xolot
dokdok ina di, a xap, naba axaau ngali di na suk
patsali araraai di.

¹³ Gim, nugu no taamat, Moroaa tii se axilangi
gim ngali gim ba leiwaa sin amumusili xan no lo
Moses. Oro, gim nangaam xosaraa biaa leiwaa
ngali amaasi nagim no namaang tsaxa. Biaa mu
gim na xosaraa abia leiwaa ngali til etudim mii
gim araraa lalon abia xan titii Moroaa.

¹⁴ Biaa xan no lo Moses araraa a pupua ngali
naba tsap axuuk lo mu, "*U na titii no turaam
atataaen iu malen u ta titii iu tsaa.*"[✳]

¹⁵ Nawe gim lo emagaae ma esas ngen gim,
gim na tilaamamil, o ne a xap, gim ba soro sas
amantei gim tsaa.

Tino lalon Nantanua

¹⁶ Ma iaa ga we gim na eses lalon Nantanua,
ngali gim ba xap xosor puua biaa no sasaae ina
abala pakpak.

¹⁷ Na ba tsap malen abia, sinsa biaa no sasaae
tsaxa ina pakpak asuk xaatsap buxa sin xan

[✳] **5:14 5:14** Lew 19:18

sasaae Nantanua. Ma Nantanua naba saan ngali no maarang ta suk xaatsap ngen no sasaae tsaxa ina pakpak ta saan ngali no. Delu tigiri epuske engen delulu ngalibi gim ba xap saan ngali xosaraa sawe ta mamainaang, gim ta saan ngali xosaraa.

¹⁸ Oro nawe xan Nantanua Moroaa alaamuan-gen gim, gim ba xap manman paina xan no lo Moses.

¹⁹ No mat namaang tsaxa nan abala pakpak aman mu lalon waawaa, namaang ngali matul mii xa u ta xap maxis sin, namaang ta pun, ma no mat laxen namaang ina minaxis ngali matul ta xap tutiik,

²⁰ langlangaari laa sin moroaa ababaa, unmak-maxar, ngungus, puris, bal tsaxa, unmakmagaa, angen tso, a xap xa xuuk bal, tsekxirixi di,

²¹ mataxaaxaa, gogo taman daan watwat, gogo ma ngong, mii biexaa namaang tsaxa. Iaa tii se atewaai gim tsaa ma talaawaa iaa sebula tore watwat sin gim weatala, biaa di, di ta manman taman abala no mat namaang, di ba xap tapkina xan Maradaan Moroaa.

²² Oro balawaa se, no waawaan Nantanua. Titii, tataton, malina, liliis adamis, titii, mat mak axaau, namaang so ngali taalnge,

²³ mangmagus, ma arongi. Asuk xap xa lo naba pupua ngali tilbanti abala no namaang axaau.

²⁴ Biaa di xan no Iesu Karisito, xadi no namaang tsaxa ina pakpak tii se ataxiwaa araraa no papan tongol.

²⁵ Nawe xan Nantanua Moroaa a tali tino uul sin gita, gita na suk amusili so mu xan adodo Nantanua.

26 Gita na xap paraak ma alelep bal ngali atapaasi mamaxet ma tsekxirixi ngen gita, ma gim na xap mataxaaxaa sin xadi no maarang no inaman.

6

Xosaraa namaang axaau sin no inaman araraa

1 Nugu no taamat, nawe xa a atsinaa lalon xa namaang tsaxa, gim biaa gim ta us taman Nantanua gim na le gii adamisi ia mula. Gim bula gim na tilaamamil sin gim tsaa o no xonkonon naba soro xonon gim.

2 Gita na alet engen xida no mamaxet, o nawe gim xosaraa weaatia, gim ba xosor puua xan lo Karisito.

3 O nawe xa, adodo we, ia taamat lot so, sin ia ta taamat gomsaa mu, xan adodo apanaai ia tsaa.

4 Oro xuxuuk ina gita araraa na suk asoi xan namaang axaau tsaa, ngali ia tsaa naba pupua ngali paraak taman ia tsaa, ma naba xap pupua ngali apuua ia mii xa xaatsap.

5 Amuina gita xuxuuk gita ba atsaxeи xida no mamaxet tsaa ngali xida no namaang.

6 Nawe xa alet inanaa lalon xan totore Moroaa, axaau na exesen abia xan no maarang axaau bula mii xan unaasasing.

7 Gim nangaam apanaai gim tsaa. Moroaa a xap ngali reret sin gim, amuina senaara gim ta soxaa gim ba adi tsaa waawaan.

8 Nawe saa ia ta wena amusili namaang tsaxa naba adi tsaa waawaan ina namaang tsaxa biaa minet laaliu. Oro saa ia ta wena amusili namaang ina Nantanua naba adi tino laaliu sin Nantanua.

⁹ Gita na xap pelmet sin xoxosaraa no namaang ta axaau; gita ba paaski waawaan, sin abia leng so naba ta tsap nawe gita xap pelmet.

¹⁰ Biaabi, biaa gita ta pupua tsaa ngali xosaraa namaang axaau sin no inaman araraa, gita na xosaraa weaatia. Oro, xariin maarang mu, gita na xosaraa namaang axaau sin abia xadi mate-naanua no taltaalnge.

*Xasau a maarang gomsaa oro tino uul lalon
Karisito biaa maarang so*

¹¹ Gim lasi, taman no limaaga tsaa iaa atatal lot laa sin gim.

¹² Biaa no inaman, di ta saan ngali mat axaau sin biexaal, di tii xonon ngali atuaai gim ngali xasau, amuina di xap saan ngali no Jiu di na taal sosong sin di, ngali xan tongol Karisito.

¹³ Asuk xap xa ina abia no inaman di tii se xasau, di xaa amumusili no lo. Oro, di saan mu ngali di na axasaui gim ngali di ba paraak sin biexaa inaman Judaia taman no isuaan gim.

¹⁴ Asuk so maase, iaa na suk xap paraak gomsaa taman no isuaan iaa, oro iaa na paraak mu taman xan tongol xida Orong Iesu Karisito. Papan tongol Iesu tii se met poroklii abia no namaang ina xolkolmoxo, ma biaa no namaang tii se papaalii iaa.

¹⁵ Ma nawe di axasaui gita o a xap, biaa maarang gomsaa mu. Oro xaraxin maarang mu, gita na tsap taamat uul lalon Karisito.

¹⁶ Ma biaa di, di ta eses mii nugu totore, iaa atsuraa Moroaa ngali tali malina ma biirbirum

sin di ma sin no Israel* di ta ie tinaalnge, biaa di xan no Moroaa.

¹⁷ Sin xapkap ina se, iaa suk palo ngali xa na amagaai iaa, amuina balawaa no balak sin no isuaaga asen malen, iaa xan Iesu.

¹⁸ Nugu no taamat lalon Karisito, iaa sawit malen biaa amiimiilam sin xida Orong Iesu Karisito, na manman mii Nantanuaan gim. Aso.

---

* **6:16 6:16** Tore puapua ngali xan no tinaalnge Moroaa.

**Inesaait Mamainaang Laa Sin Notsi
The New Testament in the Notsi language of New
Ireland Province, Papua New Guinea**

Copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Notsi)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-08-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Aug 2025 from source files dated 14 Aug 2025

601480e7-130d-5189-be42-9e43a92dbdde